

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN
HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:3

Onder redactie van Prof. Dr. K. Schilder.

Medewerkers: Ds F. A. den Boeft, Helpman; Ds E. T. v. d. Born, Amersfoort; Prof. P. Deddens, Kampen; Ds D. van Dijk, Groningen; Ds J. Francke, Rotterdam; Prof. Dr. S. Greijdanus, Kampen; Prof. B. Holwerda, Amersfoort; E. v. Huizen, Groningen; A. Janse, Breda; Dr P. Jasperse, Leiden; Ds B. Jongeling, Sappemeer; Ds H. Knoop, Rotterdam; Dr G. K. Schoep, Den Haag; A. Schilder, Den Haag; Ds J. Smelik, Apeldoorn; Dr H. Smilde, Groningen; D. Stroo, Bussum; Prof. Dr C. v. Til, Philadelphia, Pa, U.S.A.; Prof. C. Veenhof, Kampen; Ds G. Visé, Kampen; Ds F. de Vries, 's-Gravenhage; Ds D. K. Wielenga, Rotterdam; A. Zijlstra, Groningen.

Alle stukken bestemd voor de Redactie zenden men aan: Prof. Dr. K. SCHILDER, Vloedijk 14, Kampen. Adm.-adres: Oosterbaan & Le Cointre N.V. — Goes.

Postrekening No. 406040. — Telefoon 2424. BUREAU „DE REFORMATIE“ — GOES. Ingevolge papieroverschrijving B.P.P. no. 4439 verschijnt deze uitgave wekelijks en is de omvang van dit nummer 8 pag., form. 30 x 41 1/4 cm.

Abonnement: f 4.— per half jaar bij vooruitbetaling. Voor het Buitenland en Ned. Indië f 10.— per jaar. Advertenties: 10 cent per mm. Losse nummers 20 cent.

INHOUD: Hoofdartikel: Bezwaarden over en onder de synodocratie, 33. Uit de Schrift: Een nieuw verbond met beide huizen. (Jer. 31:31). Op en om 't kerkplein: Meliorine. Kerkelijk leven: Gebrek aan ernst; Uitholling van het belijden; Confessie en wijsbegeerte. Uit het Pol. en Soc. leven: Het rapport inzake het vraagstuk der bedrijfsorganisatie; Het congres. Zending en Evangelisatie: „De kerken in Indonesië“ op de synode van Eindhoven. Kerknieuws.

HOOFDARTIKEL

BEZWAARDEN OVER EN ONDER DE SYNODOCRATIE. 33

De „draai“ van Dr. Schippers, II.

In ons vorige artikel hebben we de verklaring van ds. Bouwmeester en dr. Schippers naar haar zake lijken inhoud getoetst.

„Bleek ons toen, dat ze een wonderlijk dubbelzinnig, en daardoor innerlijk tegenstrijdig karakter draagt. De opstellers wilden zich daarin en daarmee met alle geweld van het „houden voor wedergeboren“ in zijn primaire, eenvoudige, en feitelijk alleen mogelijke, betekenis ontdoen. Maar — dat lukte niet! Geen wonder: het is eenvoudig onmogelijk een duidelijk, klaar, echt hollandsch woord van zijn feitelijke inhoud te ontdoen. Wedergebornen dat is en blijft nu eenmaal..... wedergeboren. Het woord is het verleden deelwoord van het werkwoord wederbaren, aanduidend, dat de in het werkwoord genoemde werkzaamheid is geschied en voortaan een feit is en blijft.

„We moeten evenwel nog een kwestie bespreken. En wel deze: is wat de opstellers in deze verklaring als hun overtuiging uitspraken wel echt in overeenstemming met wat door de synodes van 1942/43 werd vastgesteld? Met andere woorden is ze „waar“, is ze wel „eerlijk“? Neen, ik bedoel in het minst niet iets over den persoon van de opstellers te zeggen! Het is me er alleen om te doen na te gaan of wat door de heeren ds. Bouwmeester en dr. Schippers wordt betoogd zakelijk in overeenstemming is met de leeruitspraken; of ze den „zakelijken inhoud“ daarvan zuiver weergeeft; of ze, met andere woorden, een kerkelijke vergadering, die ernst maakt met de handhaving van de door haar bezworen „goddelijke waarheden“, kan en mag voldoen?

Om daarover te kunnen oordeelen moeten we even op de leeruitspraken, welke hier in geding zijn, letten. Ze luiden als volgt:

„De synode sprak ten aanzien van de meeningsverschillen o.a. uit:

„2e. dat de Heere in de belofte des verbonds ONGETWIJFELD toezegt de God niet alleen van de geloovigen, maar ook van hun zaad te zijn (Gen. 17:7); DOCH in Zijn Woord ons niet minder openbaart, dat zij niet allen Israël zijn, die uit Israël zijn (Rom. 9:6);

3e. dat DAAROM — overeenkomstig hetgeen de Synode van Utrecht 1905 (Acta art. 158) uitgesproken heeft — „het zaad des verbonds krachtens de belofte Gods te houden is voor wedergeboren en in Christus geheiligd, totdat bij het opwassen uit hun wandel of leer het tegendeel blijkt“; al heeft de Synode daarna ook terecht toegevoegd, dat dit „geens-

zins zeggen wil, dat daarom elk kind waarlijk wedergeboren zou zijn“.

Ik heb in deze stellingen drie woorden met hoofdletters laten drukken. Om namelijk goed te verstaan wat deze uitspraken betekenen moeten we vooral op deze drie woorden goed letten. Zij zijn, om zoo te zeggen, de schakelstenen, waarop het betoog, dat in deze zinnen wordt geleverd, draait.

Wat zegt de Synode nu met deze woorden? Eerst spreekt ze uit, dat de HEERE in de belofte des verbonds ongetwijfeld zegt, dat Hij de God is niet alleen van de geloovigen, maar ook van hun zaad.

Wie deze woorden onbevengden leest, vat ze natuurlijk zoo op, dat de HEERE daarin verzekert, dat Hij de God van het gansche zaad, en dus ook van dat zaad hoofd voor hoofd zal zijn! Om een voorbeeld te noemen: als een rijk man aan een arm vaderloos gezin de belofte doet, dat hij voor dat gezin zal zorgen, wordt dan die zorg niet aan alle leden van dat gezin „gelijkelijk“ „toegezegd“?

Maar deze eenvoudige, duidelijke opvatting van de bekende woorden uit Gen. 17:7 wilden de synodes van 1942/43 onder geen beding accepteren!

Waarom niet? Wel als ze dat deden liepen ze hopeloos vast in haar redeneeringen!

Ze hadden namelijk een eigenaardige opvatting van Gods verbondsbelofte. En die wilden ze ten koste van alles vasthouden. En ze bewerkten daarom alle Schriftgegevens zóó, dat die met haar belofte-opvatting klopten.

Deze belofte is voor haar n.l. — en nu geef ik haar woorden letterlijk weer — een belofte:

„waarin „ook de wedergeboorte en dus in het algemeen de inwendige genade“, „het eeuwige en onvergankelijke heil“ aan allen die haar werkelijk ontvangen inderdaad wordt geschonken;“)

waarin een „heilsafkondiging en heilsverzekering“ wordt gegeven, „die spreekt zoowel van hetgeen hun (die haar ontvingen) reeds werd geschonken als van wat zij nog ontvangen zullen“;“)

Zie, als men over de belofte, welke God aan de geloovigen en hun zaad geeft, zóó spreekt, dan kan men natuurlijk niet vasthouden, dat ze aan het gansche zaad, hoofd voor hoofd en stuk voor stuk toekomt! Want God zegt tot het gansche zaad der geloovigen, zonder eenige uitzondering, zeker niet, dat ze het eeuwige heil in beginsel reeds ontvingen en straks volkomen deelachtig zullen zijn! De synodes verklaarden dan ook uitdrukkelijk, „dat de belofte, althans wanneer ze naar haar vollen zin wordt genomen niet alle kinderen van geloovige ouders omvat.“) Ze „geldt“ „naar haar vollen zin alléén de uitverkorenen.““)

Omdat nu de synodes in den eersten zin van het geciteerde stuk der leeruitspraken de uitdrukking „de geloovigen en hun zaad“ niet op de gewone, duidelijke, meest voor de hand liggende manier konden lezen, moesten ze maatregelen treffen, dat men die uitdrukking uitsluitend en alleen op haar ma-

1) Dit woord „gelijkelijk“ is van Calvijn. Hij zegt ergens, dat God het geheele zaad van Jakob zonder uitzondering heeft uitverkoren..... omdat Hij allen gelijkelijk (pariter) met de getuigenissen van zijn genade heeft verwardigd, namelijk met het woord en de sacramenten. — Alle bondelingen ontvangen de sacramenten (en dus ook de beloften) dus „gelijkelijk“! (Zie commentaar op Gen. 25:23). In dit „pariter“ spitst zich het gansche geschil omtrent verbond, belofte en doop misschien het scherpst toe. Ontvangen alle kinderen de belofte en den doop „pariter“ of niet. Prof. Holwerda maakte mij op deze uitspraak van Calvijn attent.

a) Toelichting, p. 16/17.
b) Praeadvies, p. 11.
c) Praeadvies, p. 38.
d) Praeadvies, p. 43.

nier en dus niet op de alleen goede wijze zou opvatten en verstaan.“)

En dát deden ze nu door er Romeinen 9:6, alweer op haar bijzondere manier gelezen, aan toe te voegen! Haar redeneering is daarbij als volgt.

Eenerzijds zegt God ONGETWIJFELD: Ik ben de God van de geloovigen en van hun zaad. Aan dat zaad komt mijn belofte, de verzekering, dat men het goddelijk heil reeds in feite ontving, werkelijk toe. Dat zaad is inderdaad in mijn verbond opgenomen.

DOCH anderzijds zegt God ook: van dat zaad is niet iedereen een echt bondeling, niet alle leden daarvan schonk Ik mijn belofte. Ik ben toch ook weer niet voor allen hun God. Niet allen die uit Israël zijn, zijn Israël.

En DAAROM moeten we nu, volgens die synodes, het gansche zaad des verbonds, allen en een iegelijk, krachtens Gods belofte voor wedergeboren houden!

Deze synodes hebben op deze wijze de „waarheid“, zooals zij die in Gen. 17:7 vonden (Ik ben uw God en de God van uw zaad), vermengd en verwerkt met de „waarheid“, welke ze uit Rom. 9:6 puurden, (want die zijn niet allen Israël, die uit Israël zijn) en toen is de bekende leerspreuk uit hun mengvat te voorschijn gekomen!

Zie, dit alles ligt in en achter en om de woorden: ONGETWIJFELD..... DOCH..... DAAROM.

Maar een kind kan het nu verstaan — het ging de synodes bij dat alles ten slotte om haar belofte des verbonds. Die wilde zij met alle macht als een goddelijke, absolute, onvoorwaardelijke heilstoewegging, welke het eeuwige heil zonder meer garandeerde en schonk, onverzwakt handhaven.

Volkomen naar waarheid sprak de synode van 1943 dan ook uit, dat „door de uitspraak, dat het zaad des verbonds krachtens de belofte Gods te houden is voor wedergeboren en in Christus geheiligd, metterdaad geconstateerd (wordt), dat de verbondsbelofte de wedergeboorte inhoudt en dus naar haar vollen inhoud alleen de uitverkorenen geldt.“)

En — we zeggen dit er met nadruk bij — deze opvatting van de verbondsbelofte is het hart, de pit, de ziel van alles wat de synodes vaststelden — ook in 1946! Prof. Ridderbos schrijft er honderden vellen copy over vol!

Zie met het oog op dat „hart“, die „ziel“ van de synodale leerstellingen vragen we nu: aanvaardde dr. Schippers die leerbesluiten werkelijk? Ook in wat zij minimaal eischen?

En maakte de kerk van Rotterdam tegenover dr. Schippers ernst met den tot haar komenden eisch, dat ook in de onder zijn toezicht staande kerk niets mocht geleerd worden dan wat met die leeruitspraken ten volle in overeenstemming is?

a) Calvijn zegt bij Gen. 17:7 o.a. het volgende:
a. het hier bedoelde zaad is „Abraham's geslacht, door hem verwekt“;
b. het verbond wordt opgericht „met de kinderen van Abraham, die op natuurlijke wijze uit hem voortkomen zouden“;
c. door 's Heeren woord: Ik zal uw God zijn en van uw zaad na u. is het gansche volk Israël „als de kudde Gods in zijn eigen schaapskool ontvangen“;
d. daar deze „waardigheid“ „alléén aan Gods Woord hing“, kwam de genadige aanneming-tot-kinderen hun allen gemeenschappelijk toe“;
e. alle Israëlieten zijn derhalve „huisgenooten der kerk en kinderen Gods, en erfgenamen van het eeuwige leven“;
f. door en in dit woord van Gods belofte deelde God „zijn genade zoowel aan de verworpenen als aan de uitverkorenen“ mee.
g) Praeadvies, p. 43.

Iedere camouflage en mystificatie is overal en zeker in de kerk uit den boeze.

Dit weten we zeker, dat het pertinent onjuist is als dr Schippers beweert, dat de bekende formule omtrent het voor wedergeboren houden van het zaad des verbonds „niets anders is dan een bejegeningnorm“.

Overduidelijk sprak de synode het uit, dat zij voor alles haar opvatting omtrent de verbondsbepaling wilde canoniseren en verbindend verklaren. Een opvatting, welke ook in de vervangingsformule ongeschonden werd overgenomen en vastgehouden.

Dit weten we zeker, dat dr Schippers over dat „gouden hart“ van de als „goddelijke waarheid“ vastgestelde leer met geen enkel woord rept.

En toch had hij dat moeten doen!

Want in zijn bezwaarschriften keerde hij zich immers juist tegen dit heiligdom van de synodale bepalingen met alle macht! In dat, — door hem nooit herroepen geschrift! — zegt immers óók dr Schippers, óók nu nog, uitdrukkelijk: Die belofte des verbonds „zeggen niet zonder meer tot ieder kind der geloovigen, dat het door God zal worden wedergeboren, m.a.w. het beloofde heil des verbonds metterdaad zal ontvangen. Deze belofte zijn steeds verbonden met den eisch van geloof en bekeering. En deze eisch behoort niet minder wezenlijk tot den inhoud van het verbond, zoodat het Evangelie (of het verbond) nooit tot den mensch komt met belofte alleen, maar steeds in de verbinding van belofte en eisch. Uit het Evangelie, dat de belofte des verbonds brengt, volgt dus blijken den conditioneelen vorm, waarin deze belofte steeds tot ons komt, niet dat wij hen tot wie deze belofte „komen, voor wedergeboren moeten houden.“)

En we vragen nog eens: handhaaft dr Schippers dit woord?

Ja? — waarom zegt hij het dan niet?

Neen? — waarom verzwijgt hij het dan?

De kerk van Christus heeft in dezen recht van vragen om der wille van haar Koning.

En hier komt nog iets bij.

Dr Schippers ontdekte en greep opeens de constructie van een „bejegeningnorm“ — we zagen reeds

*) Verklaring van Gevoelen, p. 48.

wat ze zakelijk waard is — als de panacee voor de kerkelijke moeilijkheden, als de ontvarring van den dogmatischen knoop.

Ik begreep en begrijp er niets van.

Want de voorstelling, dat de regel van het „houden voor“ „niets anders dan bejegeningnorm“ zou zijn was te voren reeds in al haar aspecten gewikt en gewogen. Onder andere in Amersfoort — onder andere in samenwerking met dr Schippers.

In „Rondom „1905““, ontstaan uit den arbeid van den amersfoortschen kring, kan men daar heel veel over vinden.

Met speciaal accent werd daarin vooral aangetoond, dat figuren als prof. Lindeboom, ds T. Bos en dergelijke de verklaring van „1905“ alleen indien ze als „bejegeningnorm“ werd opgevat konden aanvaarden en dat dan ook aldus hebben gedaan.)

Maar tegelijk werd duidelijk gedemonstreerd, dat het onmogelijk was, ja, dat het een falsificatie zou zijn, als men hetzelfde met de verklaring van 1942 zou doen.¹⁰⁾

Deze dingen wist dr Schippers toch als de beste!

Maar hoe kon hij dan toch probeeren een imaginaire positie in te nemen, door middel van een denkbeeldigen tocht over een vernielde brug?

Wat we wel kunnen begrijpen — en helaas al beter gaan begrijpen — is, dat de kerkraad van Rotterdam op de transactie van ds Bouwmeester en dr Schippers reageerde met het negatieve — en handige! — oordeel, dat hij deze verklaring „niet in strijd“ achtte met de gevallen leeruitspraken!

Ongetwijfeld, wie zegt dat een mensch een wezen is met tanden en ooren enz. zegt niets dat „in strijd“ komt met de wezensbepaling van een mensch. Maar geeft hij die bepaling met zoo'n uitspraak zuiver en volledig weer? Is ze er „ten volle mee in overeenstemming“?

„Ten volle in overeenstemming“ met de leeruitspraken was dr Schippers' verklaring niet.

Op het hoogste — en diepte — punt van de kerkelijke crisis verdween hij in den mist.

En de kerk liet hem gaan! C. V.

*) „Rondom „1905““ p. 64, p. 119 (in latere drukken, resp.: 55, 100).

10) Idem, p. 160, 164 (latere drukken, resp.: p. 134, 138).

dan zijns inziens een tegenstelling met het „zuiver uiterlijk“ van het Sinaï-verbond. Daar, bij den Sinaï, zou immers een volk Gods geconstitueerd zijn, waarbij de bindende band louter uiterlijk was. Zoo althans bedoelde schrijver.

Eenmaal tot zulk een contrastteering verleid, door den nasleep van Coccejaansche theologie, en door die van zijn naaste omgeving, gaat bedoeld auteur (Aalders, K. V. 89) de parallellen verder uitwerken.

Tot het nieuwe verbond behooren, dat wordt bepaald — zijns inziens — door een innerlijk werk Gods in de ziel. Maar het oude verbond, van Sinaï, dat was maar nationaal; en dus kwam dáár de wet van buiten af.

Het nieuwe verbond — aldus nog steeds deze auteur — slaat op wat hij noemt „de onzichtbare kerk“; maar het Oude, nu ja, dat zag op de zichtbare. En die is niet veel zaken — zoo hoort men hem..... wel niet zeggen, maar toch wel zoo ongeveer denken. Comparatief denken en meten dan.

Deze opvatting evenwel verteert zichzelf. Want, neem eens even aan, dat er zoo iets als een onzichtbare kerk zou bestaan, we vragen ons af: maar wat is dan hier toch het „nieuwe“? Hoe men het wendt of keert, en hoe men „nieuw“ ook opvat, in den eersten dan wel in den tweeden zin van het woord: altijd is het toch zóó geweest, dat de Heere in den geest dergenen, die deze schrijver tot de „onzichtbare kerk“ zou willen gerekend zien (door God), dat „werk in de ziel“ wrocht, dat hij rekent tot de substantie van dit „nieuwe verbond“. Met andere woorden: had hij gelijk, dan zou de profetie van Jeremia aldus kunnen worden weergegeven: zie, de dagen komen, dat ik wat nieuws zal doen uitspreken: Ik zal n.l. op denzelfden voet voortgaan.

Ja, maar, zoo zal iemand zeggen: dat nieuwe, dat toch ook weer het oude was, is toch insoverre nieuw, als het nu wordt uit-gepeld uit de „nationale“ verhoudingen.

Maar we antwoorden: waar staat dat? De hier gedane belofte is gericht tot de twee huizen van Israël en van Juda. Is dat „nationaal“ of niet?

Indien hier iets nieuws aan Abrahams zaad in uitzicht gesteld wordt, dan is het toch voorzeker een teruggrijpen naar het oude.

Nieuw was de toestand geworden in zóóverre, als bij den Sinaï het volk nog in zijn ongedeelde eenheid onder aan den berg lag, terwijl sindsdien het ééne volk in tweeën gespleten is: een tien-stammen-rijk (huis van Israël), en een twee-stammen-rijk (huis van Juda).

Maar door nu tot beide huizen weer te keeren, en in beide huizen zijn verbond weer in te scherpen, komt de Heere tot nieuwe volksformatie, maar dan in o u d e n stijl: beide huizen worden door het verbondsleven weer tot één gemaakt, en de Heerscher, dien men verwacht, die zal niet over een deel van Israël, een tien-stammen-deel, dan wel een twee-

stammen-deel souverain zijn, doch over het weer, van binnen uit, tot zijn eenheid herstelde volk van Abraham. Wat verbindt hechter dan verbondstrouw? Wat is cement, zoo het niet de gemeenschap des Geestes zijn zal?

Ja, dat tienstammenrijk heeft veel zonden begaan, en een tijdlang heeft Jahwe Jozefs tent (tienstammenrijk) verachtelijk laten varen. Het tienstammenrijk heeft zich gesepareerd; en Jerobeam heeft het doen zondigen; en het heeft zich verwijderd van Jeruzalem als centrum en in Dan en Berseba heeft het eigen cultuskernen opgericht. De verharding is over Abrahams zaad voor een deel gekomen. En het andere deel is daarin gevolgd: „ook dezen“ (Jes 28:7) zijn afgeweken; en te roemen was het twee-stammenrijk (het huis van Juda) niet oirbaar. Ja, de verharding is voor een deel over Abrahams zaad, over het ééne bij den Sinaï gelegerde Israël gekomen, en het andere deel is erin gevolgd. En in de laatste jaren, toen de ballingschap van het twee-stammenrijk eerst de bloem onderdempelde in ellende van concentratiekamp en arbeidsinzet (dienstbaarheid onder heidenen), heeft nog het aanvankelijk met vrede gelaten deel geroemd tegen de door den heidenschen tyrann afgehouwen takken. Tot het laatste moment toe pochte de een tegen den ander. De eene helft van Israëls huis pochte tegen de andere: slechte vijgen zijt gij, goede wij; een bijtendheid zonder bijtenkorf, ziedaar uw beeld; een bijtendheid in de korf, ziedaar het onze.

Maar tenslotte heeft God BEIDE partijen, en BEIDE huizen in de ellende laten komen: beide huizen kwamen in het oordeel van de ballingschap.

Doch zie, straks wendt de Heere beider lot tezamen. Hij zal hen weer bijeen doen komen, niet in een politieke heroriëntatie, die op de oude contrasten voortbouwt, doch door in BEIDE huizen van zijn Geest te geven tot bekeering, bekeering tot den God van Sinaï-Horeb. De verharding is over Israël voor een deel gekomen. Maar dat duurt niet een onbepaalde tijd. Er zal wat nieuws zijn, o ja, iets bijzonder nieuws: BEIDE huizen worden weer voor één Verbondsgod gewonnen en voor één verbondswet zullen ze samen weer warm loopen. De verharding over het ééne huis zal duren, totdat de volheid der kinderen Abrahams weer ingegaan zal zijn door de enge poort; en alzoo, op deze manier, zal heel Israël weer zalig worden, een uitverkoren volk, uitverkoren tot het hebben van de verbonden, en van de wet, en van de sacramenten, en tot het ontvangen van Messias.

Zie, dit is iets nieuws. Zoo nieuw, dat de profetie, die aan enkele eeuwen van scheiding van beide huizen gewoon geraakt is, zeggen moet: als dat gebeurt, wel, dan zal Jahwe iets nieuws gedaan hebben.

Menschen, menschen, we zullen weer één zijn. Niet een Jerobeamscultus in Dan-Berseba tegenover een Rehabeams-cultus in Jeruzalem.

Niet een pochen van tien tegen twee en van twee tegen tien. Niet een glorieeren van latere slachtoffers der rampen tegen de eerste. Niet een greep naar wereldmacht, die beide gevestigde koningsmachten en dynastieën zal verdeeld houden. Maar een Unie-van-Israël, en deze van binnen uit, omdat de Geest weer werken gaat. Krachtiger dan tevoren.

Niet met andere, doch met betere beloften, sterker aangedrongen, en van intensiever genadewerking sprekend, en deze werkend.

Dat zal nieuw zijn.

Maar dat de Geest het hart aangrijpt bij de uitverkorenen, dat is zoo oud als de wereld. En, dat de wet van buiten komt, is dat soms iets ouds, dat bij het nieuwe verdwijnt? Welnee: altijd komt de wet van buiten, ook na de ballingschap; en steeds zal Jahwe door de poort van oog en oor het hart zoeken, en altijd zal de uitwendige roeping met de inwendige gepaard gaan, om kracht-tot-zaligheid te oefenen waar het de Heere wil in zijn verheven vrijmacht.

Zoo is het nieuwe inderdaad aanwezig. Het is ook metterdaad een nieuwe constitutie, insoverre het een schande, die tegen de bondsconstitutie inging, zal te niet doen. En de kerkformatie door kerkherstel, van binnen uit geboren, die zal derhalve beginnen na de ballingschap, en zich voortzetten in het Nieuwe Testament, en haar kroon bereiken in den dag der dagen.

Maar laat het nieuwe verbond niet dateeren op het Nieuwe Testament. Want die zóó dateert, die dateert — te laat.

En wie te laat dateert, die dateert te zwak.

Zoo vaak toch „iets nieuws“ (ook in dezen zin) zich baan breekt, wordt hetgeen achter ligt, geantiqueerd, voor oud verklaard, en voor nabij de verdwijning. In het nieuwe komt het oude terug, doch in vernieuwden vorm, en met versterkte heerlijkheid, en geïntensiverde kracht. Wie na de ballingschap de herstelde eenheid van Israël geniet, die geniet meer dan de man, die Sinaï beleefd heeft. Volksherstel is meer dan volksformatie. Bij een verzoening komen betere beloften los dan bij de eerste nadering. Amantium irae amoris integratio est: toen Jahwe zijn volk trouwde, toen was de liefde sterk, en de beloften waren goed; maar toen Hij deze zijn inmiddels weggelopen vrouw (Ezechiël 16) weer in huis haalde, ondanks alles, toen was de liefdebetooning sterker, en de beloften waren nóg beter. Toen kwam dan ook de Christus naderbij, die geven kon wat Mozes nog niet had geschenken: een Verbond, dat niet meer werd gebroken door de huizen Jacobs.

K. S.

UIT DE SCHRIFT

EEN NIEUW VERBOND MET BEIDE HUIZEN.

Zie, dagen komen, luidt het woord des HEEREN, dat ik met het huis van Israël en met het huis van Juda een nieuw verbond zal sluiten.

Jeremia 31:31.

Een nieuw verbond.....

„Nieuw“ kan in den bijbel heel wat beteekenen.

Het kan aanduiding zijn van een radicaal nieuw ding; maar ook van een ding, dat vernieuwd is.

Radicaal nieuw is datgene, wat, althans in zijn genesis, zijn oorsprong, in geen enkel gegeven van vorige dagen steun vond, of daarin zoo vermogen te wortelen.

Maar vernieuwd is al datgene, wat in beginsel reeds eerder aanwezig was, wat door allerlei kwaden invloed was afgeknabbeld en ontluisterd en ontaard; terwijl dan een krachtige en acute en insoverre verrassende en (ver)nieuw(ende) invasie van goddelijke kracht zich met dit gedegeneerde ding gaat inlaten, de aan zijn wezen en doel vreemde elementen eruit verwijdert, en zoo het geheel gaat zuiveren en op-nieuw aan de oorspronkelijke ordinantie laat beantwoorden. Het is dan gezuiverd, vernieuwd; en, waar Gods dagen immer beter zijn dan de voorafgaande, tegelijk verbeterd en op hooger plan gezet, en dienstbaar gesteld aan de toekomst, gelijk de God van Raad en Sterkte zich deze heeft ingedacht in zijn besluit.

Hoe nu in een bepaalde Schriftplaats dat woord „nieuw“, bedoeld is, zal telkens het verband hebben te beslissen. Althans wanneer het „nieuwe“ iets (of iemand) is, welks oorsprongen reeds in het verleden liggen.

Alleen in dat geval toch kan de betekenis van „nieuw“ nog als vraag-stuk gelden; in het andere geval is de zaak al dadelijk beslist.

We zullen dus uit het verband hebben na te gaan, hoe „nieuw“ bedoeld is in Jeremia 31:31, als de profetie een „nieuw verbond“ ziet opgericht worden door Jahwe met zijn beide huizen. Zijn BEIDE huizen.

Het huis van Israël. Het huis van Juda.

Nu heeft iemand eens beweerd, dat het hier gaat om een „nieuw constituerend begin“; en daaruit willen afleiden, dat het nieuwe verbond in tegenstelling met het oude (van den Sinaï) zou bestaan in, beter gezegd: zou leiden tot: de vorming van een nieuw volk, een volk des HEEREN, zóó dat de bindende band „zuiver innerlijk“ is. „Zuiver innerlijk“, dat is

We gaan Ridderbos' apologie in dacht was.

Dezen thos, wa laat in zijn

Niet, d zou zijn.

negeert, r gaat, wa kunnen v

klare te gime is v lutionaire

zaak te die het w vallen“ e

den over Zoo ook l

Het is, over „de uiterst bi

de uitgel door Hep

onder de derd, dat

critiek c beschouw

thans in den is n

sertatie i tor-prom

Kuyper's der verd

In zul verraadt

Ik der vorig ar

auteur, het gem

„Haa om de meen t

leen w wing t

gaat t deel. I

heeft i gebrac

vallen gedaci

„Volst „Eenz

We k teerder

dezen k een dan

Om o op hetg

over Ki Van

menvatt ste tend

meen o naar vo

Natu wel wel

haalt. I door R.

val geoe niet „e

„gratie twee va

een suk Want

nen na ook on

Hem g van na